

УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЧНИМИ ПРОЕКТАМИ

Анотація. В статті визначається сутність екологічних проектів та зміст різних їх категорій залежно від ступеню впливу на навколишнє середовище. Розкриваються складові структури проекту та прогнозуються етапи його майбутньої активної системи.

Ключові слова: проект, управління, екологія, природне середовище, управління еко-проектами.

Вступ. Актуальність дослідження проблеми управління екологічними проектами зумовлюється важливістю для людей збереження оточуючого природного середовища, посиленням тиску антропогенного чинника на довкілля та необхідністю стратегічного передбачення результатів реалізації конкретних проектів з позицій поліпшення добробуту населення та одночасного примноження природного ресурсного потенціалу ойкумени. Адже гори сміття заражають навколишнє середовище, породжують нові хвороби та знищують природу. Тому сьогодні проблема управління еко-проектами дуже гостро постає як перед науковцями, так і практиками.

Постановка завдання. Метою дослідження є обґрунтування теоретичних та практичних засад управління екологічними проектами в реальній економіці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Узагальнення різних підходів дає підстави стверджувати, що екологічний проект являє собою особливий вид проекту, що спрямований на здійснення позитивного екологічного ефекту чи зменшення впливу негативних чинників на навколишнє середовище. Для здійснення управління на перед проектній стадії визначають категорію і тип проекту, оцінюється масштаб робіт з екологічного аналізу,

якісний та кількісний склад команди з екологічного аналізу проекту, масштаб робіт, які потрібно виконати при підготовці екологічного аналізу.

Залежно від ступеню впливу на навколишнє середовище розрізняють чотири категорії проектів.

Категорія А - проекти, що рідко мають негативний вплив на довкілля. Це переважно об'єкти соціальної сфери, освіти, охорони здоров'я, ринкової інфраструктури і т. ін. У таких проектах їх вплив на навколишнє середовище мінімальний.

Категорія Б – проекти зі значним негативним впливом на навколишнє середовище, але до яких можна швидко застосовувати заходи, спрямовані на пом'якшення цього негативного впливу. До них можна віднести проекти сільського господарства, програм інтенсифікації врожаю, використання агрохімікатів, розведення риб, обладнання для рибного промислу, невеликих проектів зі зрошуванням та осушення, постачання води та поліпшення її якості, розвитку будівництва житла, реконструкції і спорудження доріг, комунікацій, розробки деяких видів корисних копалин, прокладання не потужних ліній електропередачі, тощо. Для таких проектів на підставі чинних законодавчих актів і нормативів слід розробляти перелік і заходи з охорони навколишнього середовища.

Категорія В – проекти зі значним негативним впливом на навколишнє середовище, які потребують детальної оцінки довкілля. До них відносять такі проекти: масштабне зрошування та осушення, управління водними ресурсами, розробка нових земель для сільського господарства і міського будівництва, прокладання нових магістральних шляхів (особливо через ліси або інші зони навколишнього середовища), спорудження нових аеропортів, великих мостів і гаваней (портів), великомасштабне постачання води, санітарні проекти з оздоровлення та очищення ґрунту, будівництво середньо- і великомасштабних енергетичних споруд, будівництво промислових підприємств, великих водосховищ тощо.

Категорія Г - проекти, спрямовані на навколишнє середовище (екологічні проекти). Це проекти з розвитку лісового господарства, управління землями, ґрунтами, проекти рибного і сільського господарства, інтегровані дії у рамках боротьби із сільськогосподарськими паразитами; охорону дикої природи і створення резервних та національних парків (заповідників), установ з охорони навколишнього середовища. Розробка заходів екологічного управління є невід'ємною частиною таких проектів.

На стадії визначення ідеї проекту визначають основні аспекти, що стосуються навколишнього середовища та оцінки природних ресурсів, вивчають програми розвитку країни, можливість використання національних ресурсів, ступінь можливого забруднення та негативного впливу на навколишнє середовище.

На стадії формування та підготовки проекту здійснюється аналіз навколишнього середовища. Це дозволяє доповнити проект необхідною інформацією з погляду небезпечних для нього чинників і уникнення у майбутньому помилок, виправлення яких може дорого обійтися суспільству, в окремих випадках взагалі неможливе. За цим розглядаються потенційно можливі наслідки проекту для навколишнього середовища, що вимагає проведення первинної експертизи довкілля. У разі необхідності здійснюється детальний аналіз умов навколишнього середовища, потенційного впливу проекту на нього та можливості його поліпшення [1].

Коли створюється новий проект, розглядається основна проблема, формуються цілі проекту, задачі та шляхи вирішення проблеми. Також розробляється структура проекту, що включає вибір змісту, форм, методів діяльності за проектом. Це технологічний етап, який передбачає підбір оптимальної системи дій, спрямованих на вирішення кожної з поставлених задач. На кожному етапі необхідно прогнозувати майбутнє активної системи, якою є проект.

Розгорнуте визначення системного підходу до управління еко-проектами включає обов'язковість вивчення і практичного використання таких восьми його аспектів:

- комплексного, що полягає у виявленні елементів, утворюючих дану систему. У всіх соціально-економічних системах можна виявити матеріальні компоненти (засоби виробництва, фінанси), процеси (економічні, соціальні, політичні і т.д.), ідеї та інтереси людей і їх спільноті;

- системно-структурного, що полягає у з'ясуванні внутрішніх зв'язків і залежностей між елементами даної системи і дає змогу отримати уявлення про внутрішню організацію досліджуваної системи;

- системно-функціонального, що припускає виявлення функцій, для виконання яких створені та існують відповідні системи;

- системно-цільового, що означає необхідність наукового визначення цілей і під цілей системи, їх взаємного узгодження;

- системно-ресурсного, що полягає в ретельному виявленні ресурсів, потрібних для функціонування системи, для вирішення системою тієї чи іншої проблеми;

- системно-інтеграційного, що обумовлюється сукупністю якісних властивостей системи, які забезпечують її цілісність і особливість;

- системно-комунікаційного, що означає необхідність виявлення зовнішніх зв'язків даної системи з іншими, тобто її зв'язків з навколишнім середовищем;

- системно-історичного, що дозволяє з'ясувати умови в часі виникнення досліджуваної системи, пройдені нею етапи, сучасний стан, а також можливі перспективи розвитку [2].

Існують певні ризики реалізації еко-проектів. Основний зовнішній ризик для них – це можливе припинення фінансування, або його скорочення. Це передбачає змінення стратегії реалізації проекту. Внутрішній ризик – це відсутність координації між сумісними проектами, що обмежує можливість застосовувати досвід схожих проектів.

Існують певні механізми управління еко-проектами:

- запровадження ефективних внутрівідомчих процедур оперативного управління;
- угруповання великих соціально значущих проектів у комплекси;
- створення механізмів зворотного зв'язку, що дозволяють, з одного боку, коректувати дії в рамках вирішення стратегічних цілей, з іншого – виявляти найкращі способи досягнення даних цілей;
- перехід від кошторисного бюджетування до бюджетування, орієнтованого на результат [3].

Висновки. Ефективність механізмів управління проектами в екологічній сфері реально підтверджується досвідом, що набув як національній економіці, так і за її межами. Управління еко-проектами має бути системним та орієнтуватися на кінцевий результат, що поєднує добробут людей та збереження природного довкілля. При розробці проекту наукові і практичні ноу-хау, а також нові моделі, методи, засоби і техніка, що застосовуються в окремих галузях знань, розповсюджуються для використання в різних сферах управління для успішної реалізації проекту в майбутньому.

Список літератури:

- 1.Жарова Л.В. Екологічне підприємництво та екологізація підприємництва: теорія, організація, управління : монографія / Л.В. Жарова, Є.Ю. Какутич, Є.В. Хлобистов; за ред. акад. Б.М. Данилишина. - Суми : Університетська книга, 2009. - 240 с.
- 2.Корбутяк В.І. Методологія системного підходу та наукових досліджень: навчальний посібник / Корбутяк В.І. – Рівне: НУВГП, 2010. – 176 с.
- 3.Бушуева Н.С. Про активне управління програмами розвитку фінансових установ в умовах турбулентного оточення / Н.С. Бушуева, Р.Ф. Ярошенко, Т.О. Ярошенко // Управління розвитком складних систем. Зб. наук. праць. – № 7 – 2011. – С. 16-20.